

Koer 2/2010
(Kaja Raudoja)

APPI!

Uss nõelas! Siug salvas! Madu hammustas!

Kevadise päikesega ärkavad ka roomajad. Ja igal kevadel-suvel on paljudel koerapidajatel hirm – kuidas kaitsta nende eest oma lemmikuid. Mismoodi tuleb toimida, kui koer on saanud maohammustuse? Kas on võimalik vältida madudega kohtumist? Kui mürgised on Eesti roomajad?

Eestis on loodus leebe – meie looduses ei ole väga palju eluohtlikke mürke, suhteliselt vähe on mürgiseid taimi ja mürkmadudestki vaid väiksemapoolne harilik rästik (*Vipera berus*), kes ise ei ole agressiivne ründaja. Nastikuhammustuses ei ole mürke, samamoodi maona näiv roomaja vaskuss on ohutu. Eestis võib rästikut kohata pea kõikjal, temale sobilikke elupaiku on meil igal pool, kuid siiski pole ta levinud ühtlaselt. Talle sobivamates paikades on asustustihedus suurem, mõnedes paikades on ta aga haruldasem, üldiselt ei ole rästikute asustustihedus meil siiski suurem kui 3–8 looma 100 hektari kohta. Rästik on paikne loom, maopaar elab 1,5–4 hektari suurusel territooriumil. Rästikute aktiivne aeg jääb enamasti märtsi lõpust septembri teise pooleni, sõltub õhutemperatuurist. Enamasti püüab rästik varjuda, toiduotsingutel liiguvad nad tavaliselt videviku ajal, päeval aga käivad nad end päikese käes soojendamas. Rästik kuulub Eestis kaitstavate liikide III kategooriasse.

Kuigi rästik püüab temast suuremate loomade eest põgeneda, satub mõnikord mõni koer talle ootamatult liiga lähedale ja tulemuseks on: rästikuhammustus. Koerad saavad enamasti hammustada pea või kaela piirkonda või käppa. Statistika ütleb, et umbes 4% rästikuhammustustest on surmavad, hammustada saanud koer võib saada püsivaid siseelundite kahjustusi. Ohtlikkus on individuaalne ja sõltub paljuski koera tundlikkusest rästikumürgile ja ka sellest, kui palju mürki sattus organismi, kui suur ja vana on koer, kuhu hammustati ning kui kiiresti sai loom veterinaarset abi. Hammustuskohale tekib tavaliselt valulik paistetus, kiiresti võivad lisanduda muudki mürgistuse sümptomid – iiveldus, jõuetus, limaskestade kahvatus. Kui on maohammustuse kahtlus, tuleb võimalikult kiiresti pöörduda loomakliinikusse! Hammustuskohta ei tohi pigistada ega plaasterdada, plaastri all lisanduv paistetus lisab valulikkust. Kui vähegi võimalik, tuleks koer võtta sülle ja mitte lasta tal enam ise liikuda, või siis liikuda võimalikult rahulikult ja aeglaselt. Rästikumürk on hemotoksiin, mis mõjutab peamiselt vereringeorganeid ja vere hüübimist. Mürgist on leitud üle 20 farmakoloogiliselt aktiivse aine - kudesid lõhkuvaid ensüüme, valke, peptiide jms., mille toimet mõjutab ka organismi enda individuaalne reaktsioon nendele. Mürgistus võib viia vererõhu langusele, mis omakorda võib põhjustada šoki, kui hammustatu ei saa kiiret abi. Tänapäeval ei soovitata rästikuhammustuse esmaabiks anda mitte mingeid ravimeid! Seni soovitatud glükokortikosteroide peetakse rästikuhammustuse korral mõnikord isegi seisundit raskendavaks – neil preparaatidel puudub vastumürgi mõju just rästikumürgile, kliinikus saadava vastumürgi toime võib nende tõttu olla vähem tõhus, lisades ka neerukahjustuste võimalikkust. Ka valuvaigisteid ei tohi ise anda. Ainus õige toiming rästikuhammustuse puhul – kiiresti loomakliinikusse, kus on võimalik looma seisundit asjatundlikult hinnata ja vajadusel kasutada isegi vastumürki (muidugi, kui selline on selles kliinikus üldse olemas). Sageli vajab rästikuhammustuse saanud koer kiiresti

tilgutiravi, mida peab loomaarst ka jälgima – raskematel juhtudel on veresoonkond mürgistuse tõttu kahjustunud ja mujale organismi imunud vedelik võib kahjustada kopse ja muid kudesid. Raskete mürgistuste puhul vajab koer tilgutiravi mitu ööpäevagi. Kortisoon-ravi määrab aga loomaarst vaid sel juhul, kui koeral on tekkinud allergiline reaktsioon vastumürgile. Põhjanaanabrite apteekides vabalt saadav nn.kyypakkaus (tõlk.rästikupakend) on sobiv aga sel juhul, kui koeral on tekkinud tugev allergiline reaktsioon putukamürgile (herilase või mesilase nõelamise puhul), mitte rästikuhammustuse puhul! Hinnanguliselt aga umbes 30% rästikuhammustuse saanud koertel ei ole hammustuse kaudu organismi sattunud üldse mürki või siis on mürgi kogus nii tühine, et koer ei vaja mingit ravi. Kui omanik on kindel, et loom sai rästikult hammustada, siis tasub ka sellistel juhtudel ikkagi kiiresti kõigepealt kliinikusse minna, mitte jääda ootama, kas tekib paistetust ja mürgistus.

Ainuüksi USAs saab igal aastal mürkmadudelt salvata umbes 300 tuhat koera-kassi (neil on 4 erinevat mürkmadu). Looduses elavad loomad enamasti oskavad vältida madudega kohtumist, kuid kodustel lemmikloomadel kahjuks on see oskus hääbunud, ohustatud on just nooremad ja uudishimulikumad aktiivsemad loomad. Ameerikas on välja töötatud vaktsiin lõgismao mürgi vastu, kuid ei ole kuulda olnud, et sarnane oleks saada ka rästikumürgi vastu. USAs on hakatud koeri ka treenima, et nad oskaksid hoiduda madude eest. Selleks kasutatakse elus madusid, kes on muudetud ohututeks, ja elektrišoki kaelarihma. Koer ei tee vahet mürkmaol ja ohutul maal – tema peab õppima vältima kõiki ühtmoodi, samas ei saa seda õpetada vaid kummist mängumaoga. Eestis oleks selline elusate madudega treening ilmselt mõeldamatu.

Nii tulebki olla ise ettevaatlik! Kui on teada, et piirkonnas elutseb rästikuid, tasub koertega jalutada vaid tuntud radadel ja rihmas, mitte lasta koera nuuskima eemale põõsastesse. Sest just seal põõsas võibki mõni parasjagu tukkuda ja nii see kahe terava mürgihamba jälg sinna koerale ninaotsa satubki. Inimese samm on mao jaoks enamasti piisavalt kaugelt kuulda ja ei soovi ka madu inimesega kohtuda. Koer on aga kergem ja kiirem liikuja, teda ei pruugi rästik piisavalt ruttu ära kuulda ja õnnetus ongi käes.

http://kotisivukone.fi/files/laivakoiran.ajatukset.fi/koiran_hoito_kyynpurema_tapauksessa.doc

http://et.wikipedia.org/wiki/Harilik_r%C3%A4stik

<http://hubpages.com/hub/How-to-Train-Dogs-to-Avoid-Snakes>

<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/17265901>

<http://www.biomedcentral.com/content/pdf/1751-0147-52-26.pdf>